

Vragen en Korte Mededeelingen.

Rotterdamsche Natuurhistorische Club.

Vergadering 28 Juni 1904 in de
Diergaard.

De voorzitter, de heer Haverhorst, opent de vergadering en geeft in de eerste plaats gelegenheid aan de leden, die dit nu reeds kunnen doen, om hun bevindingen mede te deelen van de waarnemingen, gedaan op de excursie der Club op 19 Juni naar het eilandje Hoek van Holland; een excursie, die, ondanks het minder gunstige weder, toch goed geslaagd mag heeten. Want de deelnemers, hetzij zij zich met vlinders, kevers, planten, vogels of nog iets anders bezighielden, allen hebben veel genoten, en grooten dank hiervoor komt toe aan den eigenaar dezer mooie plek gronds, die eendeels door zijn bereidwillig verleende vergunning de leden in de gelegenheid stelde te genieten van zulke eigenaardig schoone natuurtafereelen en anderdeels door maatregelen van streng toezicht zooveel bijdraagt om dit afgelegen hoekje tot een reserve voor tal van soorten van Nederlandsche vogels te maken.

Onder de gewervelde dieren vormen de vogels dan ook den hoofdschotel, terwijl van de zoogdieren in de duinen slechts het *wilde konijn* en op een plaat even buiten de kust een achttal *zeehonden* (vergezeld van een aantal zilvermeeuwen, mantelmeeuwen, aalscholvers en scholeksters) aangetroffen werden. De gewervelde dieren waren verder nog vertegenwoordigd door den *groenen kikvoorsch*, en in een der grooten duinpannen vrij talrijk door de *stinkende pad*, die zich meestal in zelfgegraven kuilen ophield, omgeven van een groot aantal jonge exemplaren, die alle toch reeds hun vollen wasdom bereikt hadden, wat als verbazend vroeg moet worden aangemerkt. De *duinhagedis*, volgens onzen veldwachter, die als gids den tocht medemaakte, zeer gewoon in deze duinen, werd door niemand onzer opgemerkt, wel het beste bewijs, hoe onvolledig de fauna van een streek tijdens een enkele excursie kan worden vastgesteld.

Dezelfde opmerking mag ook gelden voor de vogelwereld van deze plaats. Waarschijnlijk tengevolge van den sterken westenwind, die den geheelen dag heerschte, werden, met uitzondering van talrijke vluchten *spreeuwen*, in het met struikgewas rijk begroeide gedeelte der duinen, eenige *woudduiven* (*Columba palumbus*) waarvan een paar in een grooten vlierstruik nestelde, eenige *duinpiepers* (*Anthus campestris*) en een *bruinen kuikendief* (*Circus aeruginosus*) geen landvogels opgemerkt. En hadden wij niet onzen bekenden ornitholoog Dr. J. Büttikofer bij ons gehad, die telkenmale interessante bijzonderheden over de waargenomen vogels mededeelde, wij hadden voorzeker nog veel minder gezien.

In de vrij uitgestrekte plassen van een groote duinpan zagen wij een twintigtal *bergeenden* (*Tadorna tadorna*) wier aantal door den veldwachter op ongeveer 100 stuks wordt geschat. Bovendien hadden wij het geluk, twee nesten met broedende *bergeenden* in oude konijnenholen in de hooge duinen aan te treffen. Eenige *turduurs* (*Totanus calidris*) en *kieviten* (*Vanellus vanellus*) werden eveneens in een der duinpannen gevonden; van de laatste soort ook een nest met een jongen vogel, die kort te voren het ei verlaten had.

Op een drassige vlakte werden tot onze aangename verrassing een twaalfstal *kluiten* (*Recurvirostra avocetta*) aangetroffen, en aan een greppel een nest met eieren van deze soort.

Wat echter het meest trof op deze interessante excursie, waren de geweldige kolonies van *vischdieffjes* (*Sterna hirundo*) op den zuidwestelijken uithoek van het eiland en van de *dwerg-zeezwaluw* (*Sterna minuta*) meer van de kust verwijderd, op een vrij vlak, met kort gras zwak begroeid terrein.

De eersten broedden bij duizenden op lage duintjes van stuifzand, waar, in talloze nestkuiltjes in het witte zand, 1 tot 3 eieren lagen, die, dikwijls in hetzelfde nest, belangrijke verschillen van grondkleur en afmetingen vertoonden.

Veel eieren, hoewel nog warm, en dus kort te voren door de oude vogels verlaten, waren bij den sterken wind reeds gedeeltelijk of bijna geheel onder het losse zand bedolven. In enkele nesten werden ook pas uitgekomen vogels gezien, terwijl de ouden luid schreeuwend boven onze hoofden vlogen.

Niet minder talrijk was de kolonie van *dwerg-zeezwaluwen*,

die op bovengenoemd terrein broedende werden aangetroffen en die ook in de vlucht gemakkelijk kenbaar zijn aan hun geringere grootte en den gelen, in plaats van rooden snavel.

Hun eieren, gewoonlijk drie in aantal en iets kleiner dan die van het vischdieffje, lagen tusschen het dunne, stoppelige gras in een kleine kom van zand; omringd door eenige kransvormig met groote zorg geschikte grashalmpjes, die in aantal toenamen, al naar mate meer landwaarts de begroeiing van den grond dichter werd.

Ook hier vonden wij enkele reeds uitgebroede jongen; maar slechts weinige nesten waren al verlaten. Door het voorkomen der dwerg-zeezwaluwen op een beperkt terrein maakten deze vogels nog meer den indruk van een broedkolonie dan de vischdieffjes, en op sommige plaatsen werden zooveel nesten bij elkaar gevonden, dat men eenige voorzichtigheid moest betrachten om de eieren niet te vertrappen. Ook wat de vlinders betreft, waren de sterke wind en de korte tijd, die ten dienste stond, minder gunstige factoren voor een onderzoek.

De microlepidoptera-species, die werden aangetroffen, konden op dit terrein worden verwacht. De grootvlinders echter leverden een paar merkwaardige vangsten. In de eerste plaats werd door den heer Haverhorst een *Macaria alternaria* H. buitgemaakt, een soort, tot dusver in de provincie Zuid-Holland nog niet waargenomen, en wier aanwezigheid op dit terrein ongetwijfeld in verband stond met een zich daar bevindende dennenaanplanting. En in de tweede plaats werd, eveneens door den heer Haverhorst, een frisch voorwerp gevangen van de bijna geheel roze-roode, zeer fraaie variëteit van *Rhodostrophia vibicaria* Cl. (de var. *roseata* Ersch) waarvan tot dusver slechts een enkel exemplaar in Nederland bekend was; n.l. het in 1863 te Overveen gevangen ♀ voorwerp, dat op de desbetreffende plaat in het werk van Sepp (2e serie) is afgebeeld en in de collectie van den heer Oudemans berust. De vlinder door den heer Haverhorst gevangen is een ♂ exemplaar.

De op het terrein groeiende planten werden door de heeren Jansen en Wachter aangeteekend op de excursiekaartjes van Dr. Goethart, en onder de waargenomen soorten moeten genoemd worden *Carex extensa* Good, een Carex-soort, in de laatste jaren steeds meer gevonden en waarschijnlijk door haar groote gelijkenis met *C. flava* veel over het hoofd gezien.

Daar ter plaatse kwam de plant met *C. flava* (de var. *Oederi*) zeer veel in de duinpannen voor.

Van *Carex trinervis* Degl. werden verscheidene eigenaardig afwijkende exemplaren verzameld.

Op een enkele plaats kwam ook voor *Inula vulgaris* Trevisan (= *I. Conyza* D. C.), een plant, wel gevonden bij 's-Gravenhage, Staalduin en op de Zeeuwsche eilanden, maar van de Zuid-Hollandsche volgens den Prodomus nog niet bekend. (Het vorig jaar werd door beide heeren de plant ook op Voorne aangetroffen).

Op een akker, waar *Medicago sativa* L. werd verbouwd, stond ook *Veronica Buxbaumii* Ten., een plant, zeer algemeen in deze streken.

Onder de Scirpus-soorten moeten genoemd worden *Scirpus compressus* Panz, zeer veel in de groote duinpan en *Sc. maritimus* L. var. *B. pauciflorus* Koch.

Om bovengenoemde dennenaanplanting was een omrastering gemaakt, waartegen veel *Lycium barbarum* L. groeide, natuurlijk eveneens aangeplant.

Het water uit enkele pannetjes en kreekjes werd onderzocht door den heer De Koning, die daarin niets bijzonders aantrof; maar het onderzoek van het water, tijdens den minder aangenamen terugtocht, uit den Nieuwen Waterweg geschept — een enkele maal sloeg een golf zelfs over de oude, wrakke roei-zeilboot heen — leverde eigenaardige uitkomsten. Het water nl. bevatte geen enkel organisme, dat uitsluitend aan het zeewater eigen is. Sterker nog, het verschil tusschen het plankton van den Nieuwen Waterweg op 19 Juni en dat van de Maas bij Rotterdam op 21 Juni was veel geringer dan het verschil tusschen het plankton, op verschillende tijden uit de Maas zelf geschept.

Tabellaria fenestrata, Asterionella gracillima en Fragillaria crotonensis vormden op beide plaatsen de hoofdmassa. Van de overige 21 soorten, Zondags in het water van den Nieuwen Waterweg gevonden, kwamen er zeker 18 Dinsdags in de Maas bij Rotterdam ook voor, terwijl er in het water bij Rotterdam slechts 3 werden aangetroffen, die niet aan den Hoek gevonden werden. Daar dit bovendien op één uitzondering na slechts organismen betrof, die sporadisch

voorkwamen, kan dit geheel aan het toeval worden toegeschreven.

Het verschil betref dan verder uitsluitend het meer of minder voorkomen van bovenbedoelde 18 soorten. Het grootste gedeelte hiervan was in beide gevallen even sterk aanwezig.

Eigenaardig was het echter, dat, waar een soort voor Rotterdam rijker vertegenwoordigd was, dit juist soorten betref, die eerst sinds een paar weken bij Rotterdam in groot aantal gevonden werden, terwijl omgekeerd de soorten, die nu bij den Hoek in grooter aantal aanwezig waren, vroeger bij Rotterdam meer voorkwamen, maar thans door andere vervangen schenen te zijn.

Sterk kwam dit uit bij *Pandorina morum*. Tot nog toe slechts sporadisch in de Maas aanwezig, maar op 21 Juni in groot aantal, vond de heer De Koning in het water uit den Nieuwen Waterweg geen enkel exemplaar.

Eén uitzondering op bovenstaande moet worden vermeld: *Coscinodiscus subtilis*, tot heden in het Maaswater spaarzaam vertegenwoordigd en eerst in het najaar talrijker verschijnend, werd voor den Hoek van Holland reeds veel aangetroffen, wat echter daaruit te verklaren is, dat deze *Diatomacae* een variëteit is van een zoutwater-organisme.

Het vorige geeft meer grond voor het uit andere feiten voortvloeiend vermoeden, dat de meeste organismen in de Maas aanwezig, niet in de Maas zelf ontstaan, maar daarin gevoerd worden met het binnenwater, of zooals *Coscinodiscus* uit zee langzaam de rivier opkomen.

Op de vergadering werden door verschillende heeren de medegedeelde merkwaardigheden getoond en besproken.

G. VAN ROON.
W. H. WACHTER.

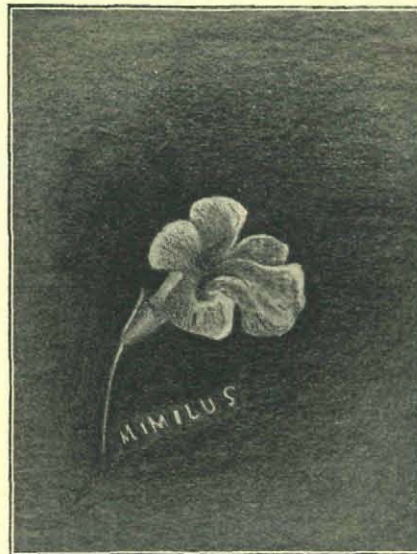
Pinksterbloem met broedknoppen.

In deel VI, afl. 1, van *De Levende Natuur* wijst U op een eigenaardig verschijnsel bij de Pinksterbloem: de vorming van jonge plantjes in de oksels der blaadjes en op de blaadjes zelf.

Eenzelfde verschijnsel deed zich voor in m'n klas. Na

de behandeling der Pinksterbloem n.l. kregen twee planten in hunne potjes eene plaats voor een venster, waar de namiddag- en avondzon ze allen kon beschijnen. Ze werden tamelijk rijk bevochtigd, en na 14 dagen werden we aangenaam verrast door jonge plantjes in de *bovenste* oksels

van beide plantjes. De minst ver gevorderde heb ik in teekening gebracht.

Misschien is het geval der vermelding waard. Deze *Mimulus* vond ik hier verwilderd.

Leeuwarden.

M. J. SMID.

Smerinthus tiliae var. *brunnea*.

Wellicht stelt u er belang in, te hooren, dat bij Koog a/d Zaan gevangen is een exemplaar van *Smerinthus Tiliae* L. var. *Brunnea*. De vlekken op de voorvleugels zijn beslist bruin en ook de achterrind.

Een vriend van me zag hem uit een boom vallen. Daar hij wist, dat ik vlinders verzamelde stuurde hij hem in een cacaobusje. De vangst is dus wel een toeval geweest.

C. J. H. BIERMAN JR.

Een uurtje stilzitten.

Onlangs in de duinen achter Meerenberg zijnde en toen daar ongeveer een uurtje stil gezeten had, hoorde ik eensklaps een piepend geluid en — ik zat heel stil en ze bemerkten me niet eens — gingen vlak bij me drie diertjes voorbij. Pootjes kort, lichaam slank donkerbruin donzig, staart zwart, buik wit, zoo groot als ratten. Ze waren wel vlug doch ik achterhaalde er een die zich verschool in 't gras van een berkenboschje waar hij in elkaar kroop, doch toen ik hem niet aanvatte, weer snel heenliep. Zoudt u me hun naam ook kunnen zeggen?

B. J. H.

Jonge hermelijntjes.

T.

Liggende Dennen.

Naar aanleiding van het stukje van den heer M. Kramer, verschenen in „De Levende Natuur”, deel IX, afl. III, betreffende de „Liggende Dennen” bij Castricum, deel ik u mede, dat ik een dergelijk exemplaar gezien heb in de bosschen van „Neethof” bij 't station Santpoort.

De stam, die \pm 4 meter over den grond kruipt, is bijna niet gekronkeld en vertoont aan 't uiteinde 2 krachtige takken, die goed voorzien zijn van loof. 't Komt mij voor, dat deze boom in zijn jeugd ook is omgewaaid of omgeworpen en des ondanks is blijven leven en zich heeft ontwikkeld.

Om dit exemplaar te vinden moet men gaande van station Santpoort naar „Groot Velserend” bij den tweeden